

Gods toekomst is groter

Preek over Johannes 3:22-30

Te lezen: Joh. 3.22-30
Utrecht Silo, 11 december 2011

Het is vandaag de derde adventszondag. Drie adventskaarsen werden aangestoken. Nog één kaars en dan is het zo ver: kerstfeest. Maar met goed recht zouden we daarna op de eerstvolgende zondag, 1 januari, weer een kaars kunnen aansteken. Advent gaat verder. Advent betekent 'hij komt'. Hij die we verwachten, moet steeds nog komen. Hij is gekomen als baby in een kribbe, als de man die het koninkrijk van God predikte, die dat rijk zichtbaar maakte in zieken die hij genas, in mensen die hij een nieuwe kans in het leven gaf, als degene die aan het kruis stierf en daar God en mensen met elkaar verzoende. Dat vieren we met kerst.

Maar Jezus moet nog een keer komen. Nu niet als de lijdende knecht over wie Jesaja profeteerde, maar als de koning van een nieuwe wereldorde. Toen hij met Pasen door God werd opgewekt uit de dood, was die nieuwe orde, het koninkrijk van God, al begonnen op de plek waar hij op Goede Vrijdag was begraven, in de Hof van Arimatea. Wanneer hij komt als koning, zullen de grenzen van dat koninkrijk verlegd worden van de Hof van Arimatea tot aan de uitersten van de aarde. Dan zal het leven eindelijk geleefd worden zoals het door God bedoeld is, door ieder mens persoonlijk, door mensen met elkaar, door de volkeren, door alles wat leeft, en de dieren en de bomen en alles wat groeit en bloeit doet mee. Het blijft advent. Elke zondag een kaars. In de adventtijd vóór kerst zetten we er vier klaar. In de adventtijd na kerst kun je geen kaarsen op voorhand klaarzetten. We weten niet hoe lang het nog duurt. Daarom elke zondag één enkele kaars, de paaskaars.

We lezen uit de Bijbel over Johannes de Doper. Hij was een echt adventsmens. Hij was vlees en bloed geworden verwachting, uitzien naar hem die komt. Hij keek uit naar wat die baby in de stal van Bethlehem zou gaan betekenen. Hij doopte mensen in de Jordaan. Dat was om zo te zeggen een adventsdoop. Een doop die mensen voorbereidde op wat stond te gebeuren. Op een bepaald ogenblik was het zover. Jezus verschijnt onder de mensen die rondom Johannes samendrommen om zich door hem te laten dopen. Dan zegt Johannes, naar Jezus wijzend: 'Daar is het lam van God dat de zonden van de wereld wegneemt'. Het gaat in de doop die ik bedien om hem. Ik doop met water. Maar Jezus doopt je met de heilige Geest. Hij dompelt je onder in het leven met God. En dan sta je te druipen van Gods tegenwoordigheid.

Johannes de Doper was een echt adventsmens. Hij keek weg van zich zelf naar Jezus die na hem kwam. In het licht van dit advent kon hij zichzelf verregaand relativeren: 'Na mij komt iemand die méér is dan ik'. En: 'Ik ben niet eens waard om de riemen van zijn sandalen los te maken' (Joh.1:26,27). Dat had niets met een

minderwaardigheidscomplex te maken. Johannes gooide hiermee zichzelf niet weg. Het was juist de bevestiging van wie hij was en wat hij aan de Jordaan aan het doen was. Hij was de heraut. Hij liep voorop en bereidde de mensen voor op de komst van hem die na hem kwam.

Zo liggen de verhoudingen tussen Johannes de Doper en Jezus die na hem komt. In het bijbelgedeelte dat wij lezen, komt die verhouding onder spanning te staan. Johannes was nog steeds aan het dopen. En we lezen, een beetje tot onze verbazing, wij zijn daar niet zo vertrouwd mee, dat ook Jezus was begonnen te dopen. Vers 22: 'Daarna ging Jezus met zijn leerlingen naar Judea. Daar verbleef hij enige tijd en hij doopte er'. Dat wordt bevestigd in Joh.4:1, waarbij vermeld wordt: 'Jezus doopte overigens niet zelf, zijn leerlingen deden dat'.

De situatie deed zich voor, dat er twee doopbewegingen actief waren: één onder leiding van Johannes de Doper en één onder leiding van Jezus. Het lijkt erop dat Jezus Johannes de Doper concurrentie was gaan aandoen. Zo beleven de leerlingen van Johannes de Doper het in ieder geval. We lezen: 'Ze gingen naar Johannes en zeiden tegen hem: 'Rabbi, de man die bij u aan de overkant van de Jordaan was, over wie u een getuigenis afgelegd hebt, is aan het dopen en iedereen gaat naar hem toe!' (v.26). Een pijnlijke situatie voor Johannes de Doper. Rabbi, de mensen lopen nu naar Jezus toe! Dat is toch heel jammer voor wat u op gang hebt gebracht. Onze doopbeweging mag niet verlopen. Zullen we bij al die mensen rondom Jezus proberen uit te vissen wat ze bij u missen en bij Jezus vinden? Wat nu precies hun religieuze behoeftes zijn? Een soort bevolkingsonderzoek. Daar kunt u wellicht uw winst mee doen. Zodat u uw positie kunt behouden.

Het is de ironie van de beweging van Johannes de Doper, dat leerlingen van hem zoiets gingen zeggen: 'Rabbi, iedereen gaat nu naar Jezus toe. Maar onze beweging mag niet verloren gaan!' Terwijl Johannes zelf gezegd had: 'Na mij komt iemand die méér is dan ik'. Johannes de Doper was een echt adventsmens. Hij keek weg van zichzelf naar Jezus die na hem kwam. Hoe is het in de vrede mogelijk dat in zo'n beweging een fixatie op het eigen hier en nu kan opkomen?! Dat is de ironie van een adventsbeweging. Zoiets geks bestaat: de ironie van een adventsbeweging.

De geschiedenis is vol van bewegingen die deze ironie kennen. Revoluties die de komst van een nieuwe maatschappij beloven, maar tenslotte resulteren in een nieuwe groep machthebbers die hun eigen belangen veiligstellen. Zoals in Egypte. In februari stond het leger zij aan zij met het volk dat demonstreerde voor een nieuwe toekomst. Maar weldra ging het zich gedragen als een nieuwe dictatoriale macht. Niets geen toekomst. Alles blijft zoals het was. Alleen de bordjes worden verhangen. Een nieuwe groep gaat profiteren van haar macht in het hier en nu.

Of denk aan de conflicten rond Ajax. Alle betrokkenen hebben hun mond vol van een betere toekomst voor het voetbal. Maar het proces daarheen loopt vast in ruzies over eigen belangen in het hier en nu.

De kerk is bij uitstek een adventsbeweging. De gemeente van Jezus Christus is er niet voor eigen belangen en positie in het heden. Zij is er voor de toekomst van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. Zij is in de geschiedenis de opvolger van Johannes de Doper. Johannes was de heraut van Jezus bij zijn eerste komst. De gemeente is de heraut van Jezus Christus bij zijn tweede komst, als koning die het koninkrijk van God op aarde gaat vestigen. Maar de kerk kan het Johannes de Doper maar moeilijk nazeggen: 'Hij die na mij komt is méér dan ik'. Ze heeft vaak veel meer van die volgelingen die tegen Johannes zeiden: 'Rabbi let op uw zaak. De mensen gaan nu naar die man aan de overkant en laten zich daar dopen.'

De reformatorische kerken hadden in de tijd van de kerkreformatie ook het karakter van een adventsbeweging. Ze kondigden een nieuwe toekomst van de gemeente van Jezus Christus aan. En ze waren zelf een voorlopige belichaming van die toekomst. Dat werd geformuleerd en vastgelegd in geloofsbelijdenissen en leerstukken, zoals de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels, de zogenaamde 'Formulieren van enigheid'. Dat vastleggen heeft al iets van fixatie. Maar goed, het was een spannende tijd die duidelijkheid vroeg. Wij zijn nu vier eeuwen verder. Een tijd die andere vragen stelt als het gaat om de toekomst van de kerk als adventsbeweging, als het gaat om de komst van Jezus als koning. Maar vaak wordt de weg naar die toekomst geblokkeerd door een beroep op de 'Formulieren van enigheid'. Dan is de adventsbeweging van vier eeuwen geleden in het hier en nu een belangenvereniging geworden. De ironie van een adventsbeweging.

De Pinksterbeweging met haar nadruk op de werking van de heilige Geest is een eeuw geleden begonnen als een adventsbeweging. De heilige Geest is de Geest van Gods toekomst. In het Nieuwe Testament zijn de gaven van de Geest voorproefjes van het leven in het koninkrijk van God dat komt.

Vele eeuwen had de kerk de heilige Geest veilig opgeborgen in haar rituelen, tradities en in de letters van de bijbel. In het begin van de 20^e eeuw werd in de Pinksterbeweging de Geest en daarmee Gods toekomst, bevrijd uit de banden van de kerk die alles in het heden keurig onder controle wilde houden. Maar ook de Pinksterbeweging is niet ontsnapt aan de ironie van de adventsbeweging. Ze is ontstaan als een beweging die gericht is op de toekomst van Gods kerk. En haar eigen gemeentelven was een voorlopige belichaming van die toekomst. Spreken in tongen, profetie en gebedsgenezing zijn daarvan de sprekende voorbeelden. Maar weldra gingen deze manifestaties van de Geest fungeren als kenmerken van de beweging die veilig moesten worden gesteld. In gesprek met pinksterbroeders kreeg je de vraag voorgelegd: 'Spreekt u ook in tongen? Als u echt bij ons wilt horen moet u in tongen spreken.' Ik weet dat hier tegenwoordig in charismatische kringen genuanceerder over wordt gedacht. Waar het mij vanmorgen om gaat: zelfs in de charismatische beweging kon de levendige en dynamische gerichtheid op de toekomst van Christus' gemeente verstarren in zeker stellen van eigen belangen in het heden.

We zitten hier in een baptisten gemeente. Als we het over andere kerken hebben, moeten we het ook over onszelf durven hebben. Ook van het baptisme kun je zeggen dat het begonnen is als een adventsbeweging. Het komende rijk van God bestaat uit mensen die vernieuwd zijn tot een nieuw leven en die door vergeving bevrijd zijn van de last van een schuldig verleden. De gemeente als voorlopige belichaming van die toekomst moet dan ook uit zulke mensen bestaan. Dat moet te horen en te zien zijn. De toekomst van de gemeente is geen automatisme. Ook niet het automatisme van de kinderdoop. Je komt de gemeente binnen middels een doop die voltrokken wordt op belijdenis van geloof, op getuigenis van vergeving en vernieuwing. Kent ook het baptisme de ironie van de adventsbeweging? Kan het gebeuren dat de doop op belijdenis van geloof door onderdompeling gaat fungeren als een eigen baptistenbelang dat hier en nu verdedigd moet worden? Een spannende vraag! Ik laat die nu liggen. In het Credogesprek na de dienst wordt u uitgenodigd hier met elkaar over te spreken.

En dan ons eigen hart. We vieren advent als gemeente met elkaar. Op weg naar het kerstfeest. En over het kerstfeest heen op weg naar de nieuwe hemel en de nieuwe aarde. Maar dat kan alleen als we hoofd voor hoofd adventsmensen zijn. We hebben allen onze eigen weg naar het geloof en naar de gemeente. Velen hebben ook hun eigen, en vaak moeilijke, weg naar de doop. Je komt in de gemeente mensen tegen met een heel andere eigen weg. Dat kan confronterend zijn. Het stelt je eigen weg ter discussie. Niet in die zin, dat je eigen weg niet goed zou zijn. Maar dat het ook anders kan. Dat is spannend. Hoe zie je dan je eigen weg? Als één die verabsoluteerd moet worden als de enig ware weg, omdat je anders voor je gevoel nergens meer bent? Of als één van de wegen naar Gods toekomst? Waarbij die andere eigen weg waarvan die broeder of zuster spreekt, een verrijking is van de eigen wegenkaart?

Johannes de Doper was een adventsmens. Zijn leerlingen kwamen min of meer in paniek naar hem toe: ‘ Rabbi, de man die bij u aan de overkant van de Jordaan was, over wie u een getuigenis afgelegd hebt, is aan het dopen en iedereen gaat naar Hem toe’. Johannes blijft een adventsmens: ‘ Ik ben de messias niet, maar ik ben voor hem uitgezonden.’(v.28). ‘Hij moet groter worden en ik kleiner.’ (v.30)
Dat is adventshouding: in het licht van Gods toekomst het hier en nu kunnen relativeren. Je eigen ervaringen, meningen, dierbaarheden, traditie en belangen kunnen relativeren met het oog op wat komt, met het oog op Hem die komt. Johannes vergelijkt zijn positie met die van ‘de vriend van de bruidegom’:
‘ De bruidegom krijgt de bruid, de vriend van de bruidegom staat te luisteren en is blij dat hij de stem van de bruidegom hoort. ’ (v.29) ‘ De vriend van de bruidegom’. Dat was een functie. In alle gesprekken, die vooraf waren gegaan aan het sluiten van het huwelijk, had de vriend van de bruidegom de belangen van de bruidegom behartigd. Na het feest begeleidde hij de bruid in haar gang naar de woning van de bruidegom.

Johannes de Doper ziet zichzelf als de vriend van de bruidegom, die de messias is. Maar komt Johannes en zijn beweging dan wel zelf tot zijn recht? Hij zegt er zelf van: 'Dat vervult mij met grote vreugde.' (v.29) Dat is een eigensoortige vreugde. De vreugde van jezelf kunnen relativeren in het licht van Gods toekomst. Dat is adventsvreugde.

De vergelijking van Johannes met 'de vriend van de bruidegom' is meer dan een mooi voorbeeld. Het is een voorbeeld waarin veel bijbelgedeelten over het volk Israël en de gemeente mee klinken. In het Oude Testament wordt God meerdere malen vergeleken met een bruidegom en het volk Israël met de bruid van God. In het Nieuwe Testament is Christus de bruidegom en de gemeente zijn bruid (Ef.5:22-29). Johannes de Doper had de functie om mensen voor te bereiden op het toebehoren aan het nieuwe volk van God, de gemeente van Jezus Christus. Hij had geen andere belangen dan het belang van Jezus en het belang van mensen die bij Jezus gaan horen. Hij had geen eigen partijbelangen of persoonlijke belangen die verdedigd moesten worden.

De gemeente van Jezus kent ook geen partijbelangen of persoonlijke belangen. Het is, zoals we lezen in Gal.3:28, de gemeenschap van Joden en Grieken, van slaven en vrijen, van mannen en vrouwen, die de groepsbelangen van Joden tegenover Grieken en van slaven tegenover vrijen en van mannen tegenover vrouwen te boven zijn gekomen.

Laten we nuchter en eerlijk zijn. Dit lijkt er in de praktijk van de gemeente hier en nu niet altijd op. Maar het is wel de toekomst van de gemeente. Die zal komen als Jezus Christus als koning zal komen. Dan zullen we met elkaar eindelijk zijn die we in Christus zijn.

Terug naar de adventskaarsen. Nu hebben we deze toekomst als verwachting. In die verwachting kunnen we het hebben als ons eigen kaarsje is uitgebrand. En steken we samen een nieuwe kaars aan. Zoals Johannes zei: 'Hij moet groter worden en ik kleiner'.

Amen.